

Fig. 1. Kirken set fra sydøst. HW fot. 1998. - *Die Kirche von Südosten.*

TJØRRING KIRKE

Sognet, der er beliggende i Hammerum hrd., blev 1962 i verdslig henseende indlemmet i Herning købstad. Kirken i »Thiuringh« nævnes første gang i kirkelisten i Ribe Oldemoder (o. 1350), hvor den var ansat til en afgift på 4 skilling sølv.¹ Resens opfattelse, at kirken skulle være viet til S. Cæcilie, må skyldes en fejllæsning af klockens indskrift (se klokke, s. 503).

Kansler Christian Thomesen Sehested til Tanderup (Snebjerg sogn) erhvervede 1642 patronatsretten ved mageskifte med kronen.² 1693 udlagdes kirken sammen med Snebjerg med kaldsret til kancelliråd, landsdommer Christian Cassius til samme gård,³ og

kirken fulgte herefter Tanderup, som senere fik ejerfællesskab med Møltrup (Timring sogn). Efter Rudolph Henrik de Lindes frasalgs af Tanderup 1749 hørte kirken under Møltrup indtil 1803, da oberst Christen de Linde (jfr. hans og hustruens initialer på tårnet) afhændede den til gårdejer Jens Nielsen, Herning, senere Justenborg.⁴ Han solgte kort efter kirken - nu uden rettigheder - til Iver Christensen Vanting, Herning, hvis enke Anne Christensdatter ved auktion 1805 afhændede kirketienden til sognemændene.⁵ Kaldsretten tilhørte 1809 kronen.⁶ Kirken overgik til selveje 1908.⁷

Sognet var *anneks* til Snejbjerg, indtil det 1972 blev et selvstændigt pastorat. Efter opførelsen af Baunekirken 1977 i sognets søndre del (jfr. s. 507) bruges kirken nu kun lejlighedsvis til gudstjeneste og mest til kirkelige handlinger.

Ifølge et *sagn* skal kirken være opført af en jomfru fra en forsvunden herregård i Gødstrup Sø. Da hun var blevet afvist fra Snejbjerg kirke, ville hun selv bygge en kirke, men hendes midler strakte kun til en lille bygning af utilhugne sten.⁸ Efter et andet *sagn* skal kirken være bygget af en frue fra Trælund, som søgte kirken i Snejbjerg, men altid kom for sent. Hun var kun midtvejs, når hun hørte klokken ringe sidste gang, og her lod hun opføre Tjørring kirke.⁹

Sysselprovsten, Jørgen Rosenkrantz, indskærpede 1655 over for kirkeværgen, at bønderne skulle stille billig vognleje til rådighed ved transporter af materialer og afhentning af håndværkere.¹⁰

Kirken ligger godt 200 m vest for landevejen Herning-Holstebro; en gammel sognevej løber umiddelbart øst for kirkegården. Kirken er trods sognets stærke udbygning i 1960'erne og

-70'erne friholdt af nyere bebyggelse; eneste nabo er i dag skolen øst for kirkegården, opført 1907.

Kirkegården, der også tjener som begravelsesplads for Baunekirken, er stærkt udvidet mod syd, først i 1973 og senest i årene efter 1989. Matrikelkortet 1817 (fig. 2) og et luftfoto 1953 (fig. 3) viser kirkegårdens gamle, næsten rektangulære form, hvis mål 1863⁷ blev opgivet til 99 alen nord-syd og 63 og 79½ alen i bredden. *Hegnet* består af stendiger, hvoraf det søndre er flyttet i forbindelse med udvidelsen. Østdiget er nyomsat, mens det nordre og vestre stadig fremtræder som et græsgroet, stensat jorddige.¹¹ - I 1600'erne betaltes årligt 2 skæpper rug for 'at holde kirkegårdsdiget ved magt',¹⁰ dvs. oplægge de nedfaldne sten.¹²

Hovedindgangen øst for kirken består af køreport og låge, lukket af jerngitre mellem tre murede og hvidtede piller i egnens gængse udform-

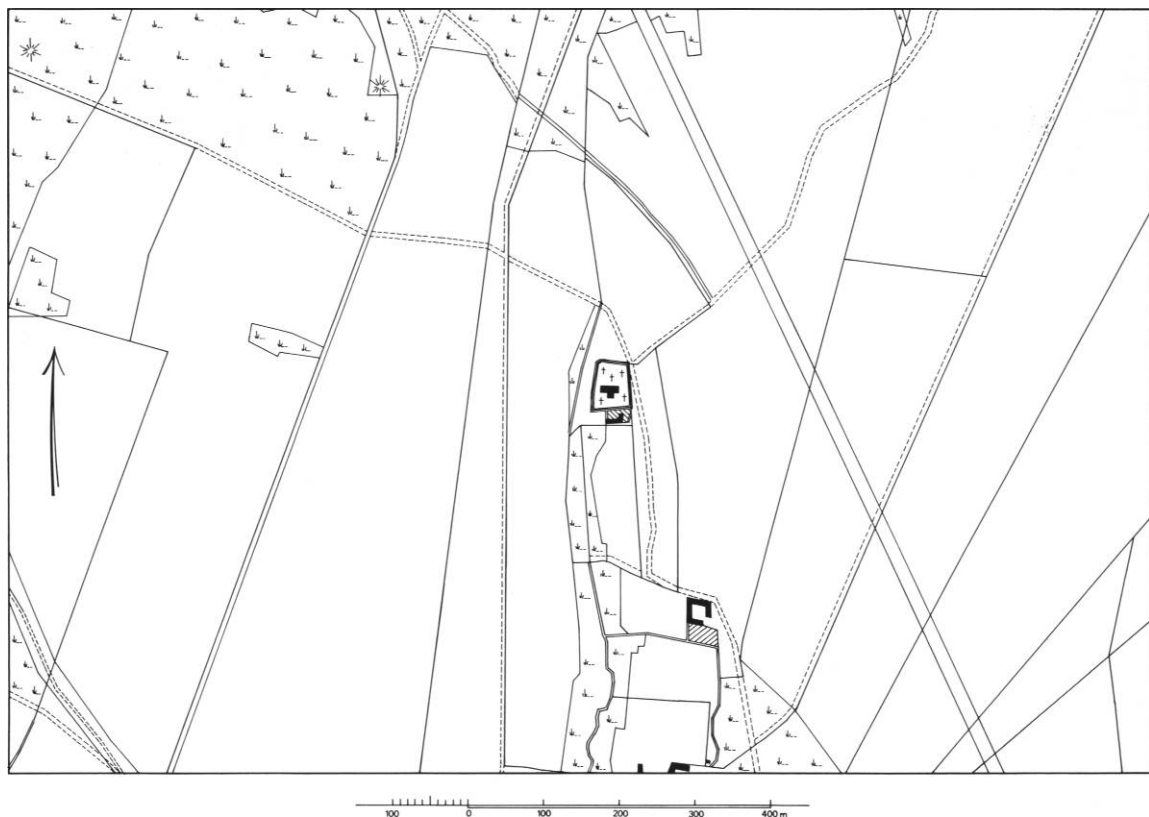

Fig. 2. Matrikelkort 1:10.000 af Sivebæk og Tjørring bys jorder, målt af 'Leutenant Jensen' 1817. - *Katasterkarte 1:10.000 über die zu Sivebæk und Tjørring gehörenden Ländereien.*

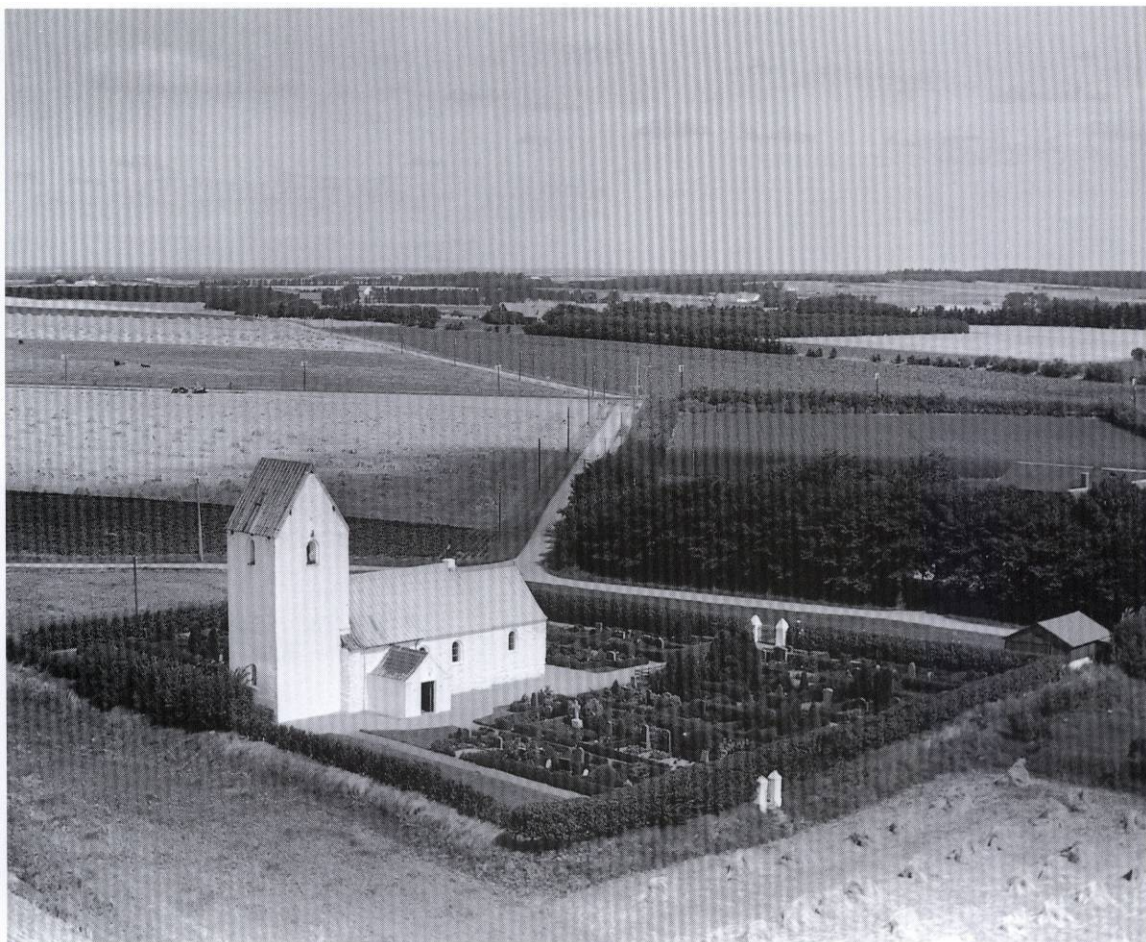

Fig. 3. Luftfoto af kirken og kirkegården set fra sydvest. Odense Luftfoto 1953. KglBibl. - *Luftaufnahme von Kirche und Friedhof von Südwesten.*

ning, afsluttet med aftrappede pyramider.¹³ Nyere indgange giver adgang til kirkegården fra sydøst og syd. - †*Indgange*. Luftfotoet (fig. 3) viser en forsvunden, muret ganglåde i syddiget ud for våbenhuset; den sløjfedes i forbindelse med digets flytning 1973. En tilsvarende indgang i norddiget, nær kirkegårdens nordvestre hjørne, var sløjfet inden 1953. Pillerne i de to låger, der vel har svaret til hovedindgangens, var muret engang inden 1863.⁷ Indgangene var da, ligesom porten, lukket med træfløje. - I 1600'erne havde kirkegården tre †*tømrede indgange* - vel på samme sted som de senere, murede indgange: en port i øst og ganglåde ('stetter') i nord- og syddiget. Christen Christensen tømmermand i Albæk (Snebjerg sogn) betalte

1650 for at 'tilhugge, opsætte og tække' en ny port med 'stette' og for at reparere nordre og søndre indgang. 1662 købtes tømmer i Them Skov (Skanderborg amt) til 'to nye stetter, den sydligste og nordligste', som blev tilhugget af Svend tømmermand. Også porten, der blev repareret igen 1667 og 1691,¹⁰ havde inden 1863 fået murede piller. Den benævnes 1872 'ligporten',⁷ det følgende år 'den store stette'¹⁴.

Kirkegårdens udvidelse mod syd (efter forslag af landskabsarkitekt Kristine Jensen) i årene efter 1989 har mere end fordoblet arealet. Den udgør et større, parkagtigt anlæg, inkluderende en natursti vest om kirkegården. Randbeplantningen består fortrinsvis af røn, i syd underplantet med avnbøg. Af ældre beplantninger er in-

den for norddiget bevaret en hæk afseljerøn, der vist tidligere har omfattet hele kirkegården (jfr. fig. 3). Elmetræer inden for vestdiget, plantet 1933,⁷ er nu lige så høje som tårnet. Grantræer, måske de 'træplanter' der indkøbtes 1904,¹⁴ ønskedes fældet 1928 og 1933.⁷ - Et fotografi fra 1895 (fig. 7) viser kirkegården dækket af græs og vilde urter, bl.a. digitalis. Endnu i slutningen af 1800'erne kunne man frit vælge et gravsted på den græsklædte kirkegård.¹⁵

En længe med afvalmede tegltage indeholdende *mandskabshus* og *ligkapel* syd for det udflyttede syddige er opført o. 1989 efter tegning af arkitekt Søren Jensen. Den stråttækte *graverbølg* syd for mandskabshuset er sognets gamle

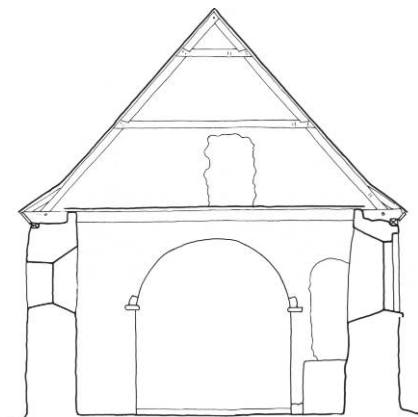

Fig. 4. Tværsnit 1:150 gennem skib set mod øst. Målt af Peter Duun Andersen 1998 og tegnet af MN 1999. - *Querschnitt 1:150 durch das Schiff gegen Osten.*

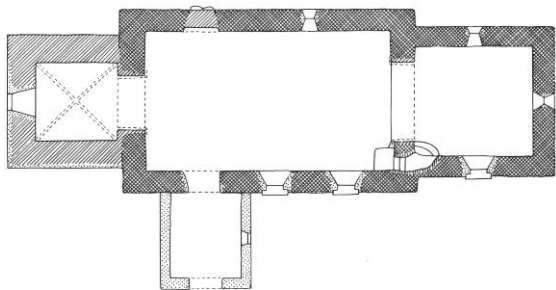

Fig. 5. Plan 1:300. Målt af arkitektfirmaet Søren Jensen 1997, suppleret af NJP og tegnet af MN 1999. - *Grundriss.*

skole, opført 1868 og i brug som skole indtil opførelsen af den nye 1907.¹⁶ Den har afløst et ældre *†skolehus* på samme grund, beliggende tæt op ad kirkegårdsdiget (jfr. matrikelkortet fig. 2). Et skolehus her 'på kirkens fortov,' med beboelse for skoleholderen, nævnes første gang 1766.¹⁷ En *†kirkestald* fra 1909 (jfr. fig. 3), med tag af bølgeblik, øst for kirkegårdens sydøstre hjørne er nedrevet kort før 1962.¹⁵ Den var opført for bidrag fra 60 sogneboere.¹⁴ På rejsestaldens plads opførtes 1962 et senere nedrevet *†ligkapel*.

BYGNING

Kirken, der imod vestjysk sædvane er opført af utildannede kampesten, består af romansk kor og skib, hvortil der i senmiddelalderen er føjet et tårn i vest. Et våbenhus ved skibets sydside er formodentlig fra o. 1800; det har afløst ældre *†våbenhuse* af bindingsværk på samme sted.

Materialer og teknik. Med sine mure af rå og kløvede marksten adskiller kirken sig klart fra egenens øvrige romanske kirker, der alle er opført af tildannede granitkvadre; men der er dog næppe grund til at tro, at den skulle være yngre end herredets andre kirker.¹⁸ De smalle vinduer er kun svagt smigede, og den forholdsvis brede korbue, af munkesten, må skyldes en senmiddelalderlig udvidelse.

Bygningen er uden sokkel og murene kun af utildannede sten, der også er brugt i hjørnerne og omkring åbningerne. Nederst er der flere steder benyttet større formater, op til 0,5-0,75 m. Murkernen, der er blottet i gennembrydninger til prædikestolen og i skibets gavle, er også af relativt store sten. Murtykkelsen er beskeden, kun 0,8-1 m. Målt med en fod på godt 27 cm kan koret udvendig tænkes at være afsat som 20x22 fod.

Kirken har velnok oprindelig haft syv *vinduer*, tre i koret og to i hver af skibets langsider. Af disse er bevaret det østre og nordre i koret samt det østre i skibets nordside.¹⁹ Disse vinduer er genåbnet 1886, efter at de havde stået tilmuret, formentlig siden senmiddelalderen.⁷ De rundbuede, dobbeltsmigede vinduer er dannet af rå,

Fig. 6. Kirken set fra nordøst. NJP fot. 1999. - *Die Kirche von Nordosten.*

uregelmæssige granitflækker. De måler udvendig 95-97x68-70 cm; skibets er dog kun 56 cm bredt. I de lidt udvidede lysninger er indsat bly-indfattede ruder i jernrammer. *Dørene*, hvoraf den nordre er tilmuret, er udvendig retkantede, indvendig uregelmæssigt rundbuede. Syddøren er udvidet i vestsiden og anslaget hugget bort, formodentlig ved indsættelsen af 'dobbelte' dørfløje 1879. Disse åbner udad, mens en tidligere 'egedør' åbnede indad.⁷ Norddøren fremtræder indvendig som en blanding med en bue af kløvet granit. Udvendig dækkes den af en groft tilhugget stenbjælke.

Indre. Den brede, runde korbue må som nævnt være udvidet og ommuret i senmiddelalderen. Den er af munkesten med et udkraget skifte som *vederlagsmarkering*, omløbende mod

vest (jfr. tårnbue). Herover ses små udsparinger til en korbuebjælke (jfr. s. 499). Rummene dækkes af flade bjælkelofter.

Bygningens tre *gavlspidser* er af samme materiale som murene. I skibets gavle er der foretaget brutale gennembrydninger for at skaffe adgang til hhv. korets tagrum og tårnet. *Tagværkerne* er nyere, af fyr.

Afmiddelalderlige *ændringer* er allerede nævnt korbuens ommuring. Hertil kommer utvivlsomt tillige en udvidelse af sydsidens vinduer, der formodentlig har været bestemmende for udformningen af de nuværende vinduer.

Eneste middelalderlige *tilføjelse* er det sengotiske *tårn* ved skibets vestende. Det har kvadratisk grundplan, tre stokværk og gavle i syd og nord. Murene er rejst af røde munkesten i munke-

skifte, men dette materiale ses nu kun i øst og nord, idet hele sydsiden og det meste af vestsiden i flere omgange er repareret og skalmuret med små mursten. Byggeriets oprindelige karakter er bedst bevaret i nord, hvor der i tredje stokværk sidder en højt, smalt glamhul i udvendig fals. Gavlspidsen herover smykkes i midten af en lille blændingsdekoration: et rektangulært felt, flankeret af to trekantede felter, hvis skrå afdækning forløber parallelt med tagfladerne. Bunden i de tre små blændinger er aftrappet. Tårnets fodtømmer er beklædt med bly.

Tårnets østmur hviler på skibets taggavl, og tårnrummet forbindes med kirken ved en smal, rundbuet arkade, muret af munkesten og med de samme enkle kragled som i korbuen. Rummet dækkes af et samtidigt krydshvælv med halvtstensribber, som udspringer af hjørnerne, og oplyses af et rundbuet, indvendigt smiget vindue i vest. Klokken ringes fra tårnrummet, og der er kun adgang til de øvre stokværk via en lem vestligst i skibets loft og et hul i skibets gavl. Mellemstokværket, hvis mure springer tilbage en meter over hvælvtoppen, får lys fra en lille glug med støbejernsramme i nordsiden, indsat i en tilmuret, rundbuet åbning. I klokkestokværket, hvis gulv ligger i niveau med skibets tagspids, træder murene yderligere tilbage. Af de rundbuede, udvendigt fasede glamhuller, ét i hver side, er de ommurede i syd og vest noget mindre end det oprindelige i nord. Østre glamhul, hvor klokken hænger, er udmuret i bunden.

Regnskaberne omtaler reparationer på tårnet 1663-64,¹⁰ da der købtes 200 mursten i Viborg, 500 sten i Lavlund (Herning sogn) og 25 tdr. Daugbjerg-kalk til at opmure de tre sider samt søndre gavl. Ifølge synet trængte vest- og sydsiden 1766²⁰ til udspækning, og større murerarbejder, der vel også har omfattet den nu glatte, søndre gavlspids, må være udført i Christen de Lindes tid som kirkeejer. Midt i sydsiden er med jerncifre angivet årstallet »1789« og herover initialerne »C V L S H V L« for Christen von Linde og dennes første hustru Sophia Hedevig von Lüttichau (†1779).²¹ - Der var bly på vestre tag-

flade 1662, da Søren tømmermand på østsiden oplagde 4½ 'tylter egefjæl à 6 alen', indkøbt i Løgager Skov (Them sogn),¹⁰ og 1700 var der fremdeles egefjæle på østsiden.²⁰

Det lille, lave *våbenhus* ved skibets sydside, formodentlig fra o. 1800, er opført af mellemstore, røde mursten. Murene prydes af en falsgesims, der er ført op i gavlen, hvis spids flugter med skibets murkrone. Der er adgang gennem en retkantet dør i gavlsiden, og det fladloftede rum belyses af et rundbuet vindue i øst. Taget blev 1956 tækket med bly, efter at det siden 1800'erne havde været hængt med tegl. - Huset har afløst indtil flere *våbenhuse* af bindingsværk. Det ældste omtales 1648 i forbindelse med nedtagelsen. Dele af tømmeret og murstenene²² brugtes i et nyt bindingsværkshus på tre fag, som blev opsat samme år, og for hvilket kirkeværgen Mads Jensen aflagde detaljeret regnskab. Tømmeret til det nye hus indkøbtes i Sebstrup (Sevel sogn) og blev tilhugget af Christen Christensen tømmermand i Albæk, som sammen med en medhjælp var i kost og arbejdede hjemme hos kirkeværgen på dennes gård, Østergård. Herfra førtes det tildannede tømmer til kirken på 10 vognlæs. En murermeister udmurede tavlene i det opstillede hus, hvortil der var indkøbt 18 tdr. kalk i Daugbjerg og 100 supplerende mursten i Vig Teglgård (Herningsholm). Taget blev tækket med 'efgefjæl'. To år senere udførte tømmermanden en ny dør, og allerede 1656 betaltes Christen murermeister for 'at nedtage det gamle mur af våbenhuset' og opmure på ny.¹⁰ Huset var 1700²⁰ fremdeles af bindingsværk og taget tækket med træ. Det var 1791²³ uden loftsbeklædning, og det er vel tænkeligt, at det grundmurede, teglhængte hus, som beskrives første gang 1863,⁷ er opført engang i tiden herefter.

Kirkens *tagbeklædning* består efter 1956 igen overalt af bly, sådan som det også var tilfældet i 1600'erne. 1700²⁰ var der endnu bly på begge tagflader, men inden 1803²⁴ var der lagt tagsten over den vestre halvdel af skibets nordside, og denne del af skibet forblev tegltækket indtil 1956 (jfr. fig. 7). De ældre regnskaber omtaler jævnlige omsmeltning og reparationer.¹⁰ Enevold

Fig. 7. Kirken set fra nordøst på den græsklædte kirkegård 1895 (s. 490). Carl Neergaard fot. - *Die Kirche von Nordosten mit Blick auf den grasbewachsenen Friedhof 1895.*

blytækker hentedes således 1651 på Fastergård (Faster sogn) for at omstøbe og nyoplægge blyet på korets nordside, og 1661 arbejdede han igen på skibets nordside.²⁵ 1677 blev en blymester hentet i Holstebro og bragt videre til Gjellerup, efter at han havde arbejdet på kirkens tag.

Vedligeholdelse. Tilbagevendende reparationer har foruden arbejder på murværket og omlægning af blytaget navnlig omfattet udbedring af træloftet, udskiftning af vinduesruder og fornyelse af gulvene. Christen murermeister betalte 1656 for at 'dønnike og sømme den ganske kirke inden og uden' og for at kalke 'inden til med tårnet'.¹⁰ Ved kirkesynet 1700²⁰ var den østre loftsbjælke i skibet 'rent borte' og de to vestre rådne i enderne, mens brædderne var 'ganske brøstfældige og burde af nyt oplægges'. Igen

1791²³ var loftet utæt. - Til omlægning af gulvet hentedes 1650 300 mursten fra Herningsholm; en murermeister betalte for at optage det gamle kirkegulv 'fra alteret og til tårnet' og 'ganske over alt' lægge et nyt gulv i sand. 1700 var der 'gulvsten' både i gangen og under stolene,²⁰ men inden 1863 var der lagt brædegulv i koret. Et flisegulv fra 1887 i kor, midtgang og tårnrum blev 1916-18 afløst af betongulve.⁷

Ved en omfattende *restaurering* 1956 ved arkitekt Søren Jensen fik kirken elvarme, og der blev lagt bly på hele skibets nordside og på våbenhuset, som tidligere havde været tækket med tagsten. Døbefonten blev flyttet, trægulvene fornyet og væggene rensat og hvidtet.²⁶

1700 var der fire *vinduer* i kirken: tre i sydsiden og et i tårnets vestside. De rundbuede åbninger

er udvendig falsede og indvendig smigede og har blyindfattede, rhombeformede ruder med vandrette sprosser afsmedjærn. Disse afløste o. 1950 støbejernsrammer, som var indsat o. 1886.⁷ 1863 angives målene på de buede åbninger til 2½x1 alen, hvilket viser, at der formodentlig kun er foretaget en mindre udvidelse ved indsætningen af jernrammerne. - Et lille rundt støbejernsvindue øverst i korgavlen er indsat 1890.¹⁴

Rødkalkning. De dele af kirken, der ikke var af natursten (tårn og våbenhus), stod i 1600'erne rødkalkede (jfr. Lemvig, s. 354f.) I forbindelse med tårnets reparation 1664 indkøbtes således 28 skålpund 'brunrødt', og 1686 betaltes for 'brunrødt til våbenhusets staffering'.¹⁰

Opvarmning. Kirken var uopvarmet, indtil der o. 1899 anskaffedes en $\dagger$ kakkelovn. Denne afløstes 1905¹⁴ af en ny $\dagger$ ovn, der var opstillet i skibets nordøstre hjørne (jfr. fig. 20) og havde aftræk gennem en skorsten i skibets østgavl. Kakkelovnen ønskedes omsat 1924 og blev 1956 afløst af elvarme, hvorefter skorstenen kunne nedtages.

Kirken står i dag hvidtet ude og inde. De blyklædte tage er svagt opskalkede og korets fodtømmer i gavlen klædt med bly. I gulvet blev 1998 lagt gule og gulligrøde mursten på fladen; under stolene og i tårnrummet er der trægulv. Korgulvet er hævet et trin over skibet. I træloftet er bjælkerne malet røde, brædderne grå.

INVENTAR

Oversigt. Samtidig med bygningen er kun den romanske granitdøbefont. Senmiddelalderen er repræsenteret ved et sidealterbord og en klokke, hvis indskrift anråber Jesus, Maria og S. Anna samt nævner en »Hr. Jacob«, der kan være den daværende sognepræst.

Efter reformationen synes der at være sket en gennemgribende inventarfornyelse o. 1585. Fra denne tid stammer en tidligere alterbordsforside med foldeværk, altertavlen, der er af enkel katekismustype, en gotisk alterstige samt dele af et ($\dagger$)stoleværk, omfattende en gavl med årstallet »1585«. Til stoledelene, der hovedsagelig befinder sig i Herning Museum, hører enkelte stykker, som må være kommet til i 1600'erne. Prædikestolen er et renæssancearbejde fra

1600-25, en anden alterstige stammer fra midten af 1600'erne, og en ligbåre synes at kunne regnskabsdateres til 1687.

Den nuværende alterbordsforside må være fra o. 1775, altersølv et udført 1859 af guldsmed Jørgen Nielsen, Herning, og fra samme tid stammer altermaleriet, Jesus på Korset, der må tilskrives Andreas From Jæger i Viborg. Kirkens nuværende stolestader fra den senere del af 1800'erne er købt 1905 fra Vildbjerg kirke. Orglet er leveret 1970 af Jensen & Thomsen, Hillerød, og en billedvævning på skibets nordvæg er udført o. 1965 af E. de Saedeleer efter forlæg af maleren G. Van der Woestyne.

Farvesætning og istandsættelser. Rummet har præg af en istandsættelse 1936, da en bemaling med indskrifter fra o. 1775 blev fremdraget på altertavlen og lagt til grund for nymaling af det øvrige træinventar. Grundfarverne er rød og sort, suppleret af lidt forgyldning, blå og gråt, det sidste til dels som marmorering.

Efter de store inventaranskaffelser i renæssancetiden giver kirkens regnskaber en interessant redegørelse for opsætning af en $\dagger$ alterskranke 1651. I præsteindberetningen 1766 sammenlignedes kirken med Snebjerg, som den klart stod tilbage for. Tjorring kirke var vel også i god stand, men 'indtil temmelig uanseelig' og 'ej orneret med malen', ligesom altertavle og prædikestol ikke var så smukke.¹⁷ Prædikestolen blev vistnok ikke stafferet efter sin færdiggørelse engang i Christian IV's tid, heller ikke o. 1775, da altertavlen fik sin nuværende bemaling. En nystaffering o. 1850 hang måske sammen med anskaffelsen af Andreas Jægers altermaleri og omfattede formentlig hele inventaret. På prædikestolen var der tale om egetræsfarve med hvidt og forgyldning, på ($\dagger$)stoleværket øjensynligt om den gråhvide, der nu ses på de bevarede dele. 1886 udførte A. C. Nielsen, Herning, maling og forgyldning ved altertavle og prædikestol, øjensynligt kun opmaling af det eksisterende, og 1905 fik det nyopsatte stoleværk egetræsfarve.

Alterbordet består af et sammenstykket panelværk affyr fra 17-1800'erne, 147x65 cm, 105 cm højt. Fortil udgøres det af en *alterbordsforside* (fig. 10) fra o. 1775 med fire høje profilfyldinger, mens kortsiderne har glat panel med en enkelt fyldning, formentlig fra 1865, da man rykkede bordet frem afhensyn til en stol til præsten bag det.⁷ Bemaling fra 1936 i samklang med altertavlen. Rammeverket står rødt og sort, fyldingerne gråmarmorerede. Før 1936 sad begge kortsidernes fyldinger i syd, mens nordsiden

Fig. 8. Indre set mod øst. HW fot. 1998. - *Das Kircheninnere gegen Osten.*

udgjordes af brædder, og alterbordsforsiden stod umalet, dækket af alterklæderne.

Ved alterbordets istandsættelse fandtes forskellige trædele sat ind under det som støtter. Det drejer sig først og fremmest om et stykke fyrrepanel med foldeværk i tre fag, der snarest er en *ældre alterbordsforside* fra o. 1585 (fig. 9). Panelet, 92x113 cm, har været længere, oprindeligt vel fire fag, og den nuværende bemaling er fra 1936. Foldeværket står gråt på sort bund, med rødt rammeværk, og panelet er siden 1936 opsat under prædikestolen. Det øvrige træværk under alterbordet var to bjælkestykker, af hvilke det største må have været fodrem under de ældre stolestader (jfr. ndf.).²⁷

†*Alterbordet* var 1700 'af panel, inden udi åbent'.²⁰

Et *sidealterbord* i skibets sydøsthjørne er muret af tegl i munkestensformat, vistnok forhugget i vest, så det nu måler 74x99 cm, 107 cm højt. Bevaret som underbygning for prædikestolen, (jfr- fig- 14).

†*Alterklæder*. 1655 omtales et gammelt lærredsalterklæde, måske det samme gamle klæde, der er opført i inventariet 1683.¹⁰ 1863 var alterklædet rødt med 'forgylt' kors, og 1874 kaldtes det pjaltet og ønskedes fornyet i rødt fløjl. 1887 udførtes et nyt klæde og atter et i 1903, da sadelmager Jørgensen betaltes 'for plys på alteret'.⁷ Der var øjensynlig tale om det alterklæde med rødt guld kors, der tjente indtil 1936 (jfr. fig. 20).

Altartavle (fig. 10), o. 1585, i lokal ungrenæssancestil, tredelt, med ganske smalle volutvinger og en kronende trekantgavl, der flankeres af

voluttostykker. Sidefelterne er usædvanligt smalle og skilles fra storfeltet ved brede rammestykker. Felterne kantes af profilister, der i væsentlig grad stammer fra 1700'erne. Rammeverket er glat, bortset fra profilgesimsen og de yderste lodrette rammestykker, der har spinkel kantprofil, og siden 1936 afsluttes fornedet afen drejet hængekugle (jfr. ndf.).

Storfeltet rummer et *maleri* fra o. 1850, Jesus på Korset (olie på lærred), der må skyldes Andreas From Jæger, Viborg, og svarer til samme malers alterbillede fra Herning gamle ÷kirke (s. 476f.). Sidefelterne og træværket står med en staffering fra o. 1775, der er fremdraget og istandsat 1936. Grundfarverne er rød og sort, som suppleres med lidt gråt og forgyldning samt en grå marmorering. Indskrifterne er i hvid fraktur på sort bund. På tavlens nedre rammestykke læses: »Kommer hid til mig Alle, som arbeide og ere besværede... Matth. 11. Cap. 28. v.«. I sidefelterne er under en malet brændende kerte anført (i nord): »Jeg er kommen et Lys til Verden... Joh. 12,46« og »Gjør dig rede bliv oplyst thi dit Lys er kommet... Es. 60,1«, mens man i topgavlen under et malet hjerte læser: »Gud! skaeb i mig et reent Hierte og fornye en

stadig Aand inden i mig. Psal. 51,12«. På tavlens bagside er anført med hvide versaler: »Altertavle og Prædikestol istandsat 1936 P. [Jensen]«.

Tavlen må have tilhørt den såkaldte katekismustype, domineret af indskrifter.²⁸ 1700 omtales den som 'malet, dog gammel'.²⁰ En nedtagelse af Jægers maleri 1936 viste, at bemalningen fra o. 1775 omfattede indskrift også i storfeltet, formentlig i tilslutning til ældre stafferinger. Her læstes i hvid fraktur på sort bund Nadverindstiftelsen: »Vor Herre Jesus Christus i Den Nat, / der han blev forraadt, Tog han Brødet...« (Luk. 19-20). Hvornår Jægers maleri indsattes foran, vides ikke nærmere, men det må være ved den lejlighed, topgavlen fik frakturindskriften »Det er fuldbragt«. 1865 flyttedes tavlen frem fra bagmuren,⁷ og 1886 blev den malet og forgyldt af maler A. C. Nielsen, Herning.¹⁴ Herefter kendes dens fremtræden fra ældre fotografier (jfr. fig. 20), der viser alle indskrifter, bortset fra topgavlens, dækket af egetræsmaling. Af tre små kuglespir, der da kronede gavlen og topstykker, udgør de to siden 1936 hængekugler under tavlens hjørner. Et lille *englehooved fra o. 1600 var påsat midt på profilgesimsen indtil restaureringen 1936,²⁹ der gav altertavlen sit nuværende udseende.

Altersølv (fig. 11), 1859, udført af guldsmed Jørgen Nielsen, Herning.³⁰ *Kalken*, 18 cm høj, har cirkulær fod, cylindrisk skaft, godronneret knop og glat bæger. Under foden læses med indprikket skriveskrift: »Vog 26 Lo(d) 2 q(vin)t. Denne Kalk og Disk er bekostet af Tjørring Sogns Kirkeiere 1859«, og på standkanten ses Jørgen Nielsens stempel (*Bøje* 6760), flankeret af to utydelige lødighedsmærker. *Dysken*, tvn. 12 cm, har cirkelkors på fanen og på undersiden stempel som kalken.

†*Altersølv*. Efter Torstenssonkrigen måtte kirken 1655 nøjes med et altersæt af tin, der øjensynligt forsvandt under den følgende svenske krig. 1661 måtte i hvert fald købes en ny kalk og disk af tin, som optræder i inventariet 1683.¹⁰ Måske er der tale om samme altersæt 1803, da synet omtaler kirkens altersølv som »blott af Thin, men brugbar«. ²⁴

En nyere *oblatæske* af tin er mærket »Just Dan-

Fig. 9. Tidligere alterbordsforside, o. 1585, nu opsat under prædikestolen (s. 495, jfr. fig. 14). HW fot. 1998. - *Frühere Vorderseite des Altartisches, um 1585, hente unter der Kanzel platziert.*

Fig. 10. Alterbordsforside, o. 1775, og altertavle, o. 1585 (s. 494f.), med maleri, Jesus på Korset, udført af Andreas From Jæger o. 1850. HW fot. 1998. - *Vorderseite des Altartisches, um 1775, und Altar, um 1585, mit Gemälde, Jesus am Kreuz, ausgeführt von Andreas From Jæger um 1850.*

Fig. 11. Altersølv, 1859, udført af Jørgen Nielsen, Herning (s. 496). HW fot. 1998. - *Altarsilber*, 1859, ausgeführt von Jørgen Nielsen, Herning.

mark 2660«, mens *alterkanden* fra 1992 er af sølv med korsprydet korpus og kirkens navn angivet i versaler. 1863 var både *†oblateske* ('brødæske') og *†alterkande* af tin.⁷ De blev henholdsvis 1876 og 1884 afløst af nye i porcelæn; porcelænsanden, sort med guldkors, kendes fra ældre fotografier (jfr. fig. 20).¹⁴

Sygesæt, nyere. 1863 savnedes sygesæt, idet der af 'kalk og disk kun haves en større'.⁷

Alterstagerne (fig. 12) er fra forskellig tid, den ældste gotisk, fra o. 1575, 27 cm høj, med cylinderskafth og to skarprykkede skaftringe. Fod- og lydeskål er profilerede, lysetornen fornyet i træ, og på fodskålen er graveret en nyere versalindskrift: »Tjorring kirke«. Den anden stage, fra o. 1650, 26,5 cm høj, er i barokformer med balusterskafth; lysetorn og indskrift svarer til den ældre stages. De nævnes 1683 som et par lysestager, 'den ene af kobber, den anden af messing'.¹⁰

†Alterbøger. 1651 købtes en ny alterbog, der 1688 var suppleret med 'halvparten af en ny alterbog'.¹⁰ 1863 nævner inventariet de 'befalede bøger', en alterbog, en bibel og to salmebøger.⁷

†Messehagler. 1648 betaltes for vask af messeklæderne, og 1655 nævner inventariet en gammel sort blommet messehagel med et gammelt krucifiks bagpå.¹⁰ 1803 var klæderne gode,²⁴ og

1863 anskaffedes en ny hagel af rødt silkefløj, 'prydet med kors og kantning som den gamle'.⁷ 1884 betaltes en farver i Herning for opfarvning af hagelen, og 1904 leverede sadelmager P. Jakobsen en ny,¹⁴ der dog - ifølge årets kirkesyn - ikke kunne bruges.⁷

Alterskranke, 1905,¹⁴ af halvcirkulær plan med drejede balustre. Bemaling fra 1934, hovedsagelig i rødt og gråt, og med brunt betræk på skamlen. *†Alterskranker*. 1651 udførtes et knæfald, hvortil brugtes en bjælke og 'to tylfter egeffæle' til lægter, alt leveret med vogn fra Them. En snedker nedlagde bjælken i gulvet foran alteret og betaltes for at flytte *†degnestolen*, som 'stod folkene til fortrængsel'.¹⁰ 1803 var 'sprinkelværket for alteret' nyt og forsvarligt,²⁴ og 1865 burde knæfaldet omlægges og rykkes frem.⁷

Døbefont (fig. 13), romansk, af granit, 80 cm høj.³¹ Foden har form af en enkel søjlebase. Kummen, tv. 66 cm, er cylindrisk med konisk underdel og en spinkel rundstav langs mun-

Fig. 12. Alterstager, o. 1575 og 1650 (s. 498). HW fot. 1998. - *Altarleuchter*, um 1575 und 1650.

dingsranden. Fordybningen er delvis udstøbt med cement, ligesom der andre steder ses reparationer og udfyldninger på fonten. 1863 sagdes den at være af granit i form som en omvendt afkortet kegle.⁷ 1882 betaltes en murer for at rense fonten med saltsyre, og 1905 flyttedes den 'frem under korbuen ved den nordre pille (vange)'(jfr. fig. 20). Siden 1955 foran staderne i skibets nordøsthjørne. En rensning af fordybningen for cement er iværksat 1999.

Dåbsfad, 1945, tv. 60 cm, med kors og Kristusmonogram i skålfordybningen. På fanens bagside er fæstnet en plade med versalerne: »Skænket af anonym Giver Aar 1945. Med Tak til Gud. Mal. 3,10«. En *dåbskande*, 34 cm høj, med hammerkors på korpus, er sammenhørende ligesom en ved fonten opsat *syvstage*, 50 cm høj, der bærer indskrift som dåbsfadet. 1863 fandtes et *†dåbsfad* af messing, hvortil man da anskaffede en *tdåbskande* af tin, der ses på et interiørfoto fra o. 1920 (fig. 20).⁷ 1894 og 1906 omtales rensning af dåbskanden.¹⁴ Et *†fontelåg* nævnes 1700 som 'et toppet dæksel'.²⁰

Udsparinger over korbuens vederlag (fig. 4,8) må vidne om en her opsat *†korbuehjælpe* med *†korbuekrucifiks* og måske *†korgitter* (jfr. s. 491).

Prædikestol (fig. 14), 1600-25, i fire arkadefag med koblede frisojler på hjørnerne. Søjlerne har æggestavkapitæl, attisk base og prydbælte med beslagværk. Arkaderne udgøres af bueslag med beslagværk, der bæres af kannelerede pilastre, som har profilkapitæl og hviler på en kvadratisk plint med bosse; sviklerne udfyldes af små volutornamenter, og forneden afsluttes felterne af en vandret bort med beslagværk. En vandret profilliste med tandsnit danner overgang til postamentet, der har stumpvinklede fremspring med dobbelte løvemasker (fig. 15); herunder afslutter store englehoveder, mens egentlige hængestykker nu savnes. Frisen svarer til postamentet, men er lavere med glatte fremspring og dobbelte tandsnitlister under den fornyede dæklade fra 1936. Ny *læsepult* i lyst blankt træ.

Bemaling fra restaureringen 1936 i gråt, rødt, grønt, gulgråt, forgyldning og sølv med indskrifter i hvid fraktur på sort bund. I frisen læses: »Denne er Dagen som Herren har beredt,

lad os fryde og glæde os paa den. Psal. 112«, i postamentfelterne: »Salige er de som sørge, thi de skal husvales. Mat: 5-4 / Datter din Tro har frelst dig, gaa bort med Fred. Marc: 5-34 / Salige er de, som høre Guds Ord og bevare det. Luc: 11-28 / Se det Guds Lam, som bærer al Verdens Synd. Iohs: 1-29«.

Prædikestolens plads er i skibets sydøsthjørne på en muret underbygning, der må være et katolsk sidealterbord (se s. 495). Såvel denne placering som opgangen gennem triumfmuren må formentlig være oprindelig. 1803 sagdes prædikestolen at være god,²⁴ og 1862 ønskedes dens kant og *†læsepult* beklædt med rødt silkefløj. Det var sket året efter, da prædikestolen fremhæves som egetræsmalet og smykket med hvide søjler og forgyldning.⁷ Denne bemaling må have været ret ny 1863, vel fra o. 1850, og en del tyder på, at stolen indtil da har stået umalet og ikke har haft malerier i felterne.³² 1886 udførte maler A. C. Nielsen malerarbejde og forgyld-

Fig. 13. Døbefont, romansk, af granit (s. 498). HW fot. 1998. - *Romanische Granittaufe*.

Fig. 14. Prædikestol, 1600-25 på muret sidealterbord (s. 495). HW fot. 1998. - Kanzel, 1600-25, auf Seitenaltartisch.

ning ved prædikestolen,¹⁴ hvis udseende herefter er kendt gennem et interiørbillede o. 1920 (fig. 20). Ved restaureringen 1936 fik stolen sin nuværende fremtræden, idet der foretoges en ny-staffering i harmoni med altertavlen.

Stolestaderne, fra slutningen af 1800'erne, er erhvervet 1905 fra Vildbjerg kirke (Hammerum hrd.).¹⁴ De er affyr, med svajede ryglæn, og har

kraftige gavle, 116 cm høje, der afsluttes med tre kantede spir. Indgangs- og forpanelerne har enkle fyldinger med hjørnebosses og en øvre fri-seprofil, der markerer fagdelingen ved halvkugle-konsoller. Bemalingen er fra 1936, gavlene røde med lidt blå og forgyldning, bænke- nene har blå sæder og grå rygge, mens panelerne er malet i to grå toner. Staderne, der har en gammeldags tæt opstilling helt ud i tårnrummet, var oprinde- lig egetræsmaledede (jfr. fig. 20).

Af kirkens ældre (†)stoleværk i ungrenæssan- ceformer, i sin kerne vistnok fra 1585, er bevaret adskillige dele på kirkeloftet og i Herning Mu- seum. På loftet findes en medtaget *stolegavl* af eg, der er afbrudt forneden og fortil, nu 79 cm høj. Gavlplanken afsluttes foroven af et trepas med udskåret halvrosen, hvorfra en lille blomst står op, og har bagtil udstemning for rygstød i form af en rygplanke. Bemaling i hvidgråt med nummerering i sort: »N° 4«.

Stoleværksdelene i Herning Museum har alle samme hvidgrå bemaling. De fleste tilhører sta- dernes oprindelige dele, enkelte (nr. 8 og 10) kan dog henføres til indsætning af nye stole i 1600'ernes anden del. Der er tale om syv **stole- gavle*., alle af egetræ: 1-4) (Fig. 17) fire næsten ens, svarende til gavlen på kirkeloftet, alle ned- kortet til 73 cm. På en af gavlene (med stole- nummeret 6) har man ved eller efter nedtagning- en noteret, at der var tale om Lundgaards Stol. 5) (Fig. 17) med tagformet afslutning, nu 70 cm høj, og indskåret, stærkt stiliseret rosetmotiv, hvorunder ses det skårne årstal »1585«, som for-

Fig. 15. Prædikestol, 1600-25, udsnit med løvemasker (s. 499). HW fot. 1998. - Kanzel, 1600-25, Ausschnitt mit Löwenmasken.

Fig. 16. Indre set mod vest. HW fot. 1998. - *Das Kircheninnere gegen Westen.*

mentlig daterer stoleværket. Den afvigende udformning kan evt. skyldes, at gavlene har været forskellige i mands- og kvindesiden.³³ 6-7) To gavle, som nr. 1-4, men med akantusløv i trepasfeltet og væsentlig højere, 124 og 120 cm, idet de må være bevaret i fuld, eller næsten fuld højde. 8) En uregelmæssig spids gavltop affyr, 19 cm høj, med det indskårne årstal »1664«. Herudover følgende rester af *panel: 9) (Fig. 19) et panelstykke affyr, 98x85 cm, med foldeværk i to fyldingsfag, formentlig stammende fra stoleværkets for- eller endepaneller. 10) (Fig. 18) del af et øvre rammestykke fra et yngre og grovere forarbejdet stolepanel affyr, 67x13 cm. Fortil er indskåret årstal og to sæt initialer, der må tilhøre en mand og hans kone: »Anno. PCS. EKD. 1699«; bagtil ses spor efter lodrette rammestykker og fyldingspanel. 11) To fyldingsbrædder af

eg, 75 cm lange, 16 og 17 cm brede. 12) Fire fag glat renæssancepanel, indgående som ryg i en enkel kirkestol fra 1800'erne, der har glatte tagformet afsluttede gavle, 123 og 126 cm høje. Stykkerne i Herning Museum er indkommet som gave 1915.³⁴

Stoleværket nævnes tidligst 1663, da der blev indlagt 'to lejder i skamlerne' (stolene) bag kirkedøren. Atter 1666 betaltes for reparation ved stolene, af hvilke tårnets 1678 kaldtes 'nedfaldne og brækkede'.¹⁰ 1803 kaldtes stolene alle 'stærke og faste', men så meget gammeldags ud;²⁴ 1863 blev deres antal angivet til 31 foruden præstens og degnens. Kun tre af stolene havde da 'dørfyl-ding' (låde), herunder præstens, men alle var forsynet med nummer og ryglæn (jfr. ovf.) samt 'fodtræ' (fodrem);⁷ to stykker af en sådan fodrem, begge af eg, 1 m lange, var endnu i

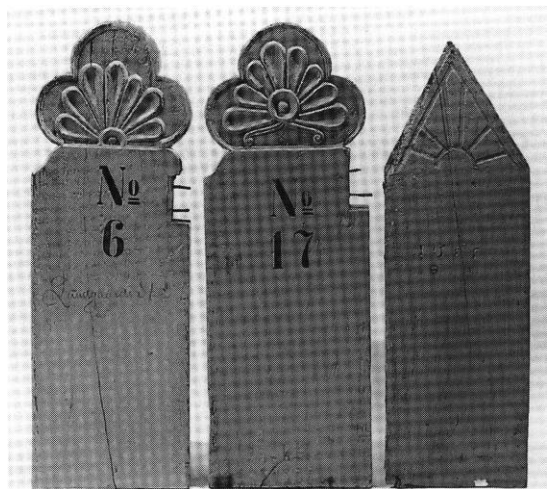

Fig. 17. *Stolegavle, o. 1585 (s. 500), i Herning Museum (nr. 1,2,5). HW fot. 1998. - *Gestühlswangen, um 1585, im Museum von Herning.

Fig. 18. *Rammestykke fra stolepanel med initialer og årstal 1699 (s. 501). I Herning Museum. HW fot. 1998. - *Rahmenteil vom *Gestühlspaneel mit Initialen und der Jahreszahl 1699.

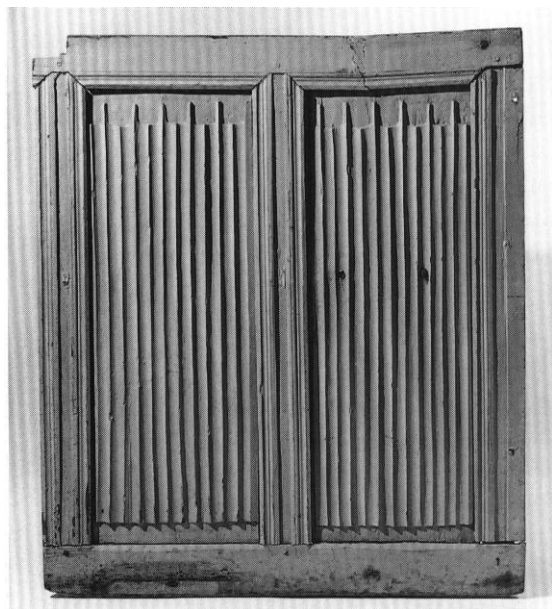

Fig. 19. *Stolepanel, o. 1585 (s. 501), i Herning Museum. HW fot. 1998. - *Gestühlspaneel, um 1585, im Museum von Herning.

behold frem til 1934.³⁵ Over søndre stolerække var på væggen opsat en dobbelt række *†hattekna-ger*.⁷ 1869 og 1888 blev stolene repareret.¹⁴

†Præste- og skriftestol. 1700 havde skriftestolen en 'forklædning af panel, som er løs og bør fæstnes'.²⁰ Stolen synes nedtaget 1865, da præsten i stedet fik anvist plads bag alteret.⁷ En *†degnestol* i koret nævnes tidligst 1651, da den stod i vejen for en ny *†alterskranke*.¹⁰ 1700 var degnestolen ved magt, 'når den er sat fast',²⁰ og 1874 betales Thomas Hansen for at lægge fjælegulv i degnestolen, der må være kasseret senest 1905.

En gammel *†kiste* afegetræ nævnes 1683,¹⁰ vel den beslagne kiste til messeklæderne, som optræder i kirkesynet 1700.²⁰ 1904 udførte J. Albæk et *†skab* til messeklæderne,¹⁴ der året efter blev opsat i korets sydøsthjørne (jfr. fig. 20).⁷

Et *†geværskab* til landmilitsen med plads til 20 flintebøsser og 20 patrasker opsattes 1703, formodentlig i våbenhuset eller i kirkens vestende.³⁶

Til *†kirkeblokken* købtes 1881 to hængelåse.¹⁴

†Dørfløje. 1686 blev de 'kroge', dørene hang på, forbedret med jern,¹⁰ og 1700 nævnes kirke-døren og låsen som 'brøstfældig'.²⁰ 1803 var kirkens store dør i syd meget god, våbenhusets mådelig,²⁴ og 1863 var den første af eg (åbnede indad), den anden affyr. 1880 blev egetræsdøren flyttet til våbenhuset og erstattet af en ny 'dobbelt fyldingsdør i karm'.⁷

Orgel, 1970, af standardtype, med fem stemmer, ét manual og pedal, bygget af Jensen & Thomsen, Hillerød. Disposition: Manual: Gedakt 8', Principal 4', Rørfløjte 4', Oktav 2'; svelle (trinbetjente døre). Pedal: Subbas 16'. Koppel M-P. Orgelhus i umalet eg. På podium i skibets nordvestlige hjørne. *†Orgel*, med fire stemmer og pneumatisk aktion, bygget eller ombygget 1945 af A. C. Zachariasen & Søn, Århus.³⁷ I skibets nordvestlige hjørne. *†Harmonium* (jfr. fig. 20) med attrappibefacade, leveret 1912 eller 1913 af A. Berntsen, Vejle.³⁸ På forhøjning i skibets nordøstre hjørne, vest for *†kakkellovnen*.

Salmenummertavler. 1-3) O. 1875, 49x35 cm, tre ens i form af sortmalede fyrrebrædder til at skrive på med kridt. På kirkeloftet. 4-5) 1906,¹⁴ to ens, med kannelerede sidestykker og lav tre-

Fig. 20. Indre set mod øst. Boserup fot. o. 1920. - *Das Kircheninnere gegen Osten.*

kantgavl, 112x77 cm. Hængecifre, påskrift i sort fraktur og bemaling fra 1936 i rødt og gråtoner. På triumfvæggen nord for korbuen (jfr. også fig. 20) og i tårnrummet.

En *billedvævning*, *Bebudelsen* (fig. 24), er skænket 1990 af Hedvig Bensby. Den er udført i Belgien o. 1965 af E. de Saedeleer efter forlæg af maleren G. van der Woestyne. Motivet er holdt i dæmpede toner, og forneden er på en bort anført væverens og designerens navne. På skibets nordvæg.

Lysekroner. 1-2) To ens, nyere, i barokstil, op-hængt i skibet. 3) Nyere, ganske lille, i renæssancestil, op-hængt i tårnrummet. †*Lysekroner* til petroleum leveredes 1902,¹⁴ 1908 havde kirken fire, hvorafto ses på et interiørbillede fra o. 1920 (jfr. fig. 20). De afløstes 1934 af små kroner til el, der ses på fotografier i NM.

Ligbåre (fig. 23), 1687, afegetræ, 315 cm lang, 42 cm høj. Bærestængerne, der har afsluttende knopper, forbindes af fem tremmer, og benene er forstærket med svære skråstivere. 1687 be-

taltes for at 'færdige' en ligbåre.¹⁰ †*Ligbårer*. 1656 købtes træ til ligbåren, 1663 yderligere træ i Them Skov til en ligbåre, som Søren tømmermand udførte.¹⁰

Klokke (fig. 21), o. 1475, tv. 60 cm, med minuskelbånd om halsen: »iheesus maria (a)nna dominus iacope kampana santeccel« (Jesus, Maria, Anna, Hr. Jacob, den hellige kirkes klokke).³⁹ Indskriften kantes af dobbeltlister, ligesom profiler ledsager hankene og markerer overgangen mellem legeme og slagring. Op-hængt i nyere slyngebom (af eg) i tårnets østre glanhul. 1650 betaltes for jern til ophænget, og en snedker for at udføre en ny bom 'afeget træ'. Atter 1654, 1666 og 1679 repareredes ophænget, idet træ til stadighed hentedes i Them.¹⁰ Ved denne tid er klokken nævnt i Resens Atlas, og indskriften læstes da: »S. Cæcilies klokke. Gud. Maria. I det Herrens år...«. ⁴⁰ 1803 omtaltes klokken som 'streng men god',²⁴ 1878 og 1880 var der arbejde ved den,¹⁴ ligeledes 1936 og 1995.

Fig. 21. Klokke, o. 1475 (s. 503). HW fot. 1998. - Glocke, um 1475.

GRAVMINDER

Under arbejder i kirken er der ved flere lejligheder konstateret *†begravelser* i kirkegulvet, både i koret foran alteret og i skibets sydside.¹⁵

Kirkegårdsmonumenter. I en afdeling for ud-tjente gravminder vest for graverhuset er opsat fire *støbejernskors*, der har nogenlunde samme udformning:

1) O.1873, over »min kjære Mand« Poul Christensen, *22. jan. 1820 i Vorgod, gift 31. dec. 1851 med Ane Christensen. Han havde med hende seks børn, hvoraf de fem »modtage ham i Evighed«, †25. feb. 1873; gravvers. Trekløverender, 102x67 cm. På forsiden ses over indskriften en sejrskrans, forneden Tro, Håb og Kærlighed (jfr. nr. 3); bagsiden har i korsmidten håndtryk.

2) O.1873, over Jens Holst, *1836 i Dalgaard i Naur, †1873 på Ørnoved i Tjørring. Som nr. 1,

men uden sejrskrans, og på bagsiden er håndtrykket afløst af korslagt neg, segl og le.

3) (Fig. 22), o. 1876, over Abelone Nielsen, *6. dec. 1830, †28. juni 1876. Som nr. 1.

4) O.1886, over Maren Poulsen, *1818, †2. feb. 1886 i Tjørring. Som nr. 1, men mindre, 79x56 cm og med noget enklere ornamenter.⁴¹

†*Kirkegårdsmonument*, o. 1901, over Jens Nielsen »vejmand« (1832-1901). Et enkelt bræt, frønnet, hældende og med dårlig maling. Monumentet, der 1905 gav digteren Jeppe Åkjær inspiration til sangen om Jens Vejmand,⁴² fandtes nordligt på kirkegården, hvor stedet siden 1993 er markeret med en mindetavle af træ.⁴³

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Ringkøbing amt i almindelighed henvises til s. 54f., vedr. litteratur og forkortelser til s. 56f. Endvidere er benyttet:

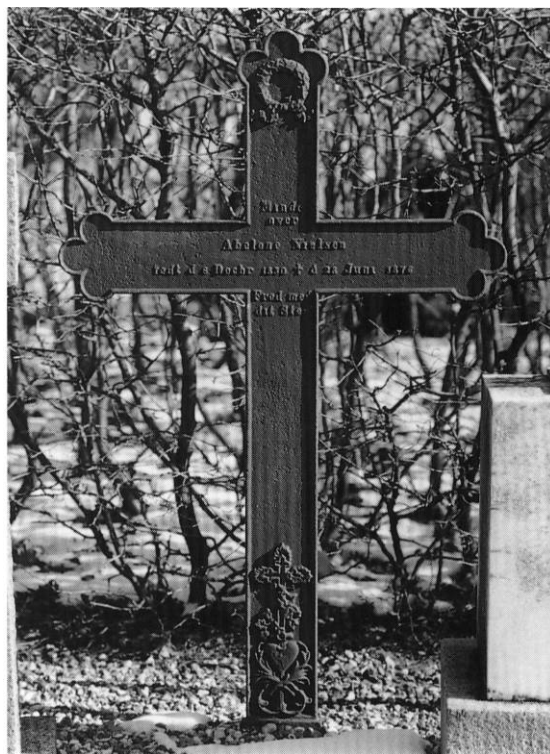

Fig. 22. Kirkegårdsmonument nr. 3, o. 1876, støbejernskors over Abelone Nielsen (s. 504). HW fot. 1998. - *Friedhofsmonument*, um 1873, gusseisernes Kreuz für Abelone Nielsen.

Fig. 23. Ligbåre 1687 (s. 503). HW fot. 1998. - Totenbahre 1687.

Ved embedet. Synsprot. 1862ff.

LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Tjørring kirkes rgsk. 1648-92 (C KRB 442-44) og 1867-1908 (C KRB 445).

NM. *Håndskrifter.* F. Uldall: Om de danske landsbykirker VI, 1892, 147-50. *Indberetninger.* Poul Jensen 1937 (inventar). *Tegninger og opmålinger.* Tegninger af foldeværkspanel og stolperest under alteret, stole-gavle og stolepanel ved Erik Bayer 1905. Tegning af sidealterbord og fodrem fra stoleværk ved Poul Jensen 1936. Tryk afplan, opstalter og snit afkirken ved Søren Jensen 1955. Forslag til kirkegårdens udvidelse ved Kristine Jensen 1985. Tværsnit af skib ved Peter Duun Andersen 1998.

Litteratur. Laurits Nielsen, *Træk af Tjørring sogns historie*, Herning 1980.

Historisk indledning ved Mogens Kragssig Jensen, bygning ved Niels Jørgen Poulsen, inventar ved Ebbe Nyborg og Ole Olesen (orgler) og gravminder ved Ebbe Nyborg. Tysk oversættelse ved Ines Grothmann. Redaktionen afsluttet 1999.

¹ *Oldemoder* 112.

² RA. *DaKanc.* A 28. Fortegnelse over over div. dok. vedk. kirker og sognekald i Danmark, 1630-1702, samt *Kronens Skøder*.

³ *Kronens Skøder* III, 111.

⁴ LAVib. *Hammerum hrd.s skøde- og panteprot.* (B 79, SP 16) 14. dec. 1803.

⁵ LAVib. *Hammerum hrd.s skøde- og panteprot.* (B 79, SP 16 og 17).

⁶ LAVib. *Ribe bispeark.* Visitatsprot. 1809-30 (C 4.846).

⁷ Synsprot. 1862ff.

⁸ E. Tang Kristensen, *Sagn fra Jylland*, nr. 95.

⁹ Laurits Nielsen 35. - En variant af sagnet vil vide, at kirken blev bygget af en herremand i Trælund, som fandt vejen til Snebjerg kirke for lang. Jfr. Niels Munk Plum og G. Sparring-Petersen (red.), *Kirke og sogn i fortid og nutid*, Viborg amt, Odense 1951, 61.

¹⁰ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Tjørring kirkes rgsk. 1648-92 (C KRB 442-44).

¹¹ 1863 (synsprot.) blev digets højde angivet til $2\frac{3}{8}$ alen (ca. 1,4 m).

¹² Det årligt tilbagevendende arbejde omfattede også rengøring af kirken og vask af messeklæder (note 10).

¹³ Pillerne er ommuret 1978.

¹⁴ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Tjørring kirkes rgsk. 1867-1908 (C KRB 445).

¹⁵ Laurits Nielsen 87-98.

¹⁶ Laurits Nielsen 138-40.

¹⁷ LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop Bloch 1766-69 (C 4.773).

¹⁸ F. Uldall opfattede 1892 kirken som værende i 'overgangsstil' (senromansk/unggotisk).

¹⁹ Der er ingen spor af de øvrige vinduer, heller ikke det vestligste i skibets nordside.

²⁰ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirkesyn 1696-1775 (C 4.189).

²¹ Jfr. den indmurede våbentavle i Møltrup's hovedbygning.

²² Tømmeret og murstenene blev nedtaget af hhv. tømmermanden og murermesteren.

²³ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirkesyn 1788-92 (C 4.190).

²⁴ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1803 (C 4.706).

²⁵ Han hentedes denne gang i Snebjerg og bragtes med sine redskaber videre til Herningsholm.

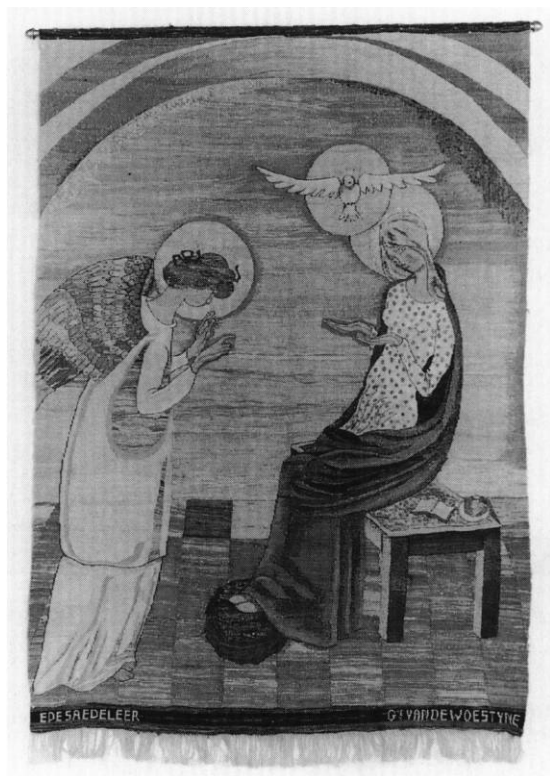

Fig. 24. Billedvævning, belgisk, udført o. 1965 af E. de Saedeleer efter forlæg af G. van der Woestyne (s. 503). HW fot. 1998. - *Gewebtes Bild, belgisch, ausgeführt um 1965 von E. de Saedeleer nach einer Vorlage von G. van der Woestyne.*

²⁶ Korresp. i NM.

²⁷ Det tredje, der kendes fra en tegning af Erik Bayer 1905, var et svært stykke med flere udstemninger - måske genbrugt hustømmer.

²⁸ Se Ebbe Nyborg, »Lektorieprædikestole og kate-

kismusaltertavler«, *Tro og bille i Norden i Reformasjonens århundre*, Oslo 1991.

²⁹ Hovedet indsendtes som studiemateriale til NM, hvor det ikke er registreret.

³⁰ Jørgen Nielsen var født 1820 i Vrads, etablerede sig o. 1849 i Lemvig, 1854 i Thisted og 1858 som den første guldsmed i Herning.

³¹ Fonten er ikke medtaget i Mackeprang, *Døbefonte*.

³² Således konstaterede Poul Jensens farveundersøgelse 1936 (indb. i NM) bemalingen som den ældste og sluttede deraf, at prædikestolen ikke før havde været stafferet. Måske antydes dette også af kirkesynet 1803, hvis formulering: 'Prædikestolen god, alteret ligeså, men behøver maling' kunne henvise mere specifikt til en manglende bemaling af prædikestolen.

³³ Jfr. eksempelvis Billum kirke, *DK Ribe* 1097f. med fig. 34.

³⁴ Stykkerne har inv.nr. 63-65-1915.

³⁵ Jfr. under alterbord med note 27. Poul Jensens tegning i NM viser bjælkestykkerne med taphuller for gavle og derimellem affasede bjælkekanter, som markerer indgangen til de enkelte stader.

³⁶ RA. *Amtsrsgsk.* Kontributionsrgsk. Lundenæs-Bøvling amter 1703-05 (=film M 37197).

³⁷ Kirkeministeriets orgelkonsulent Hans Nyholm oplyser i skrivelse af 12. juni 1970 følgende om orglet: »A. C. Zachariasen 1944-45 (ombygning af Froberg-orgel fra 1939?), 4 stemmer, formodentlig pneumatisk keglelade.«

³⁸ Kirkeprot. Harmoniet ses på interiørfoto o. 1920, i NM.

³⁹ Jfr. Uldall, *Kirkeklokker* 107, der foreslår de afsluttende ord læst: »sanctæ ecclesia«.

⁴⁰ *Resen* 147.

⁴¹ Korset er gengivet, romantisk henstillet med et af de andre, i Faye, *Støbejernskors* 27.

⁴² Jeppe Aakjær, *Rugens Sange*, 1906.

⁴³ Informationsark om Jens Vejmands gravsted, Tjorring kirke, udarbejdet af menighedsrådet 1993.